

Prosjektrapport for

Merverdi fra skogen - Kompetansehevende tiltak for utnytting av virkessortimenter fra skog på Helgeland

Hva kan vi gjøre for å øke tilgangen til spesielle virkeskvaliteter som seintvokst gran, malmfuru og rotkne? Er dette et nisjemarked med mulighet for å ta ut en merverdi fra skogen for skogeier, og i neste runde for lokale bygdesagbruk? Og hvordan kan vi øke kompetansen knyttet til utnytting av spesielle virkeskvaliteter slik at gamle hus blir istandsatt på en kvalitetsmessig god måte?

Dette var spørsmålene Skognæringsforum Nordland ønsket svar på da prosjektet «Merverdi fra skogen» ble etablert i 2016. Økende interesse for å ta vare på gamle trehus gir økt behov for spesielle virkeskvaliteter fra skogen, og for tradisjonsbasert handverkskompetanse. Også på dette området er det mye å lære gjennom nettverksbygging på tvers av fylkesgrensene, men også på tvers av landegrensa mot svensk side.

Det har de senere årene vært økende fokus på bevaring av den bygningsmessige kulturarven vår. [Kartlegging](#) utført av TFOU viser at verdiskapinga knytta til bygningsverns- og restaureringsmarkedet er svært stort.

Prosjektet «Merverdi fra skogen» har gjennom kompetansehevende tiltak forsøkt å bidra til økt kunnskap om verdiskapingspotensialet knytta til virkessortimenter fra skog retta mot bygningsvern i Midtre Helgelandregionen.

Målet med prosjektet har vært å gjennomføre tiltak som gir

- økt kompetanse og kunnskap om verdiskapingspotensialet knytta til gjennom ivaretagelse av bevaringsverdig bygningsmasse.
- Økt forvaltningskompetanse
- Bred nettverksbygging knyttet til merverdi fra skogen.

Målgrupper har vært

- Skogeiere i Helgeland
- Bygdesager, entreprenører og handverkere
- Beslutningstakere i offentlig og privat sektor, her er kommunene som forvalter av kulturverdier en sentral aktør.

Ved prosjektslutt konkluderer prosjektgruppa med at arbeidet i stor grad har vært vellykket. I perioden fra mars til juni 2017 greide vi ikke å få gjennomført alle skisserte aktiviteter, selv om aktivitetene i stor grad var ferdig planlagt med innhold og program. For noen av aktivitetene ble det en utfordring å finne «ledig» tidspunkt, de involverte er aktive folk med mange jern i ilden. Andre aktiviteter ble annonsert, men fikk for dårlig påmelding. På grunn av for stor arbeidsbelastning knyttet til andre oppgaver i Skognæringa Kyst ble det ikke jobbet godt nok med spredning av

informasjon om aktivitetene gjennom nettverket i Nordland, og fristene for påmelding ble for korte. Prosjektgruppa besluttet at vi skulle forsøke å annonsere disse på nytt for gjennomføring høsten 2017, i tillegg til å gjennomføre de gjenstående aktivitetene. Vi fikk god deltakelse ved andre gangs forsøk, og har totalt sett gjennomført flere aktiviteter enn skissert i prosjektet. Aktiviteten i prosjektet har tidvis vært svært stor, og målgruppene er nådd gjennom forskjellige kurs, fagdager og andre tiltak.

Samarbeidspartnere:

- Høyskolen i Nord Trøndelag (HiNT, Universitetet Nord fra 01.01.16), ble etterhvert erstattet med samarbeid med Geodata.
- Kommunene i regionen; Grane, Hattfjelldal, Vefsn, Hemnes og Rana.
- Helgeland Museum
- Skogeierlaga i regionen
- Trøndelag Forsking og Utvikling (TFoU)
- Regionale maskinentreprenører
- Regionale tradisjonshandverkere
- Regionale trebearbeidende bedrifter
- Regionale sagbruk
- Vefsna Regionalpark
- Statskog
- Skognæringa Kyst
- Skogkurs
- Fylkesmannen i Nordland /Tredriver i Nordland
- Nordland Fylkeskommune

Prosjektgruppa har bestått av:

- Representant fra Skognæringsforum Nordland v/Kurt Jessen Johansson, deler for forumet
- Kommunene i regionen v/Vefsn kommune og Hemnes kommune
- Vefsna Regionalpark v/ Ellen Schjølberg
- Helgeland Museum v/ Kalle Dolmen og Are Halse
- Skogeierne v/ Jens Rydsaa, Hemnes skogeierlag og Kristina Henden, Hattfjelldal Skogeierlag
- Statskog v/ Halle Heggli
- Trøndelag Forsking og Utvikling, Interregprosjekt bygningsvern v/ Per Reidar Næss
- Lokalt sagbruk v/ Jens Rydsaa og Terje Daleng
- Skognæringa Kyst v/Kompetanseprosjektet, Torgunn Sollid

I tillegg var det skissert at FM i Nordland v/Tredriver skulle delta i prosjektgruppa, men tredriver har i liten grad deltatt ut over gjennomføring av sluttseminaret.

Nordland Fylkeskommune v/Kulturavdelinga ble også invitert med i prosjektgruppa, men meldte tilbake at de ikke hadde mulighet til å delta.

I prosjektperioden er følgende aktiviteter gjennomført:

Nettverksbygging

- Møter med ordførere, næringsansvarlig og skogansvarlig i de 5 involverte kommunen Rana, Hemnes, Vefsn, Grane og Hattfjelldal (februar og mars 2017). Her orienterte vi om potensialet for verdiskaping gjennom utnyttelse av spesielle virkeskvaliteter knytta til bygningsvernmarkedet. Gode tilbakemeldinger, med innspill til at arbeidet med verdiskaping knytta til spesielle virkeskvaliteter tas videre gjennom etablering av skogpådriverprosjekt.
- Møter med næringsråden i Nordland hvor vi har tatt opp til diskusjon tiltak for å legge til rette for næringsutvikling og verdiskaping knyttet til bygningsvern, og behovet for tiltak for å sikre framtidig kompetanse innen virkes- og materialkunnskap og tradisjonshandverk.

Videreføring av prosjektet

Som resultat av nettverksarbeidet i prosjektet ble de tidlig klart at de medvirkende kommunene så nytten av økt samhandling og fellesprosjekter som virkemiddel for å bygge fagmiljø for erfaringsutveksling og kompetansebygging. Det ble derfor startet kartlegging av muligheten for etablering av et skogpådriverprosjekt for den samme regionen. Dette arbeidet har resultert i et eget forprosjekt for etablering av skogpådriver for regionen, med resultat at et skogpådriverprosjekt er under etablering med finansiering fra FM, FK, Helgeland Skogselskap og de fem kommunene Rana, Hemnes, Vefsn, Grane og Hattfjelldal.

Utvikling av mobil-APP for kartfesting av spesielle virkeskvaliteter i skog.

I prosjektbeskrivelsen er arbeidet med utvikling av app for kartfesting av spesielle virkeskvaliteter i skog skissert gjennomført i et samarbeid med GIS-studiet ved Nord Universitet. Dette viste seg å være vanskelig gjennomføre, med fagansvarlige ved studiet som ikke hadde arbeidskapasitet til å få lagt disse studentoppgavene inn i studiet. Vi har derfor valgt å kjøpe denne tjenesten av Geodata.

Det er gjort et omfattende og grundig utviklingsarbeid med appen. Utviklingen av selve verktøyet er utført av Geodata, og vi har vært svært heldige med kontaktperson i firmaet, som viste seg å ha skogbruksfaglig utdanning som bakgrunn. Dette har vært en stor fordel i utviklingsarbeidet, siden forståelsen for konseptet var på plass fra første stund, i tillegg til god innsikt i og kunnskap om det skogfaglige innholdet som skulle på plass i verktøyet. Det er gjennomført uttesting med aktuelle brukere for innspill til forbedringer, både på norsk og svensk side. Det er også gjennomført kurs i bruk av appen, med målgruppe skogeiere, bygdesagbrukere, skogbruksplanleggere fra tømmerkjøperne og andre interesserte. Appen vil bli forvaltet av relevante aktører, det arbeides for å få på plass avtale med bygdesagforeningen.

Kurs:

- 2 kurs i tilstandsvurdering - gjennomført i henholdsvis Hemnes for norddelen av de fem prosjektkommunen, og i Vefsn for sørdelen av de fem prosjektkommunenene. Totalt ca 30 deltakere (februar og mars 2017).

- Kurs i utvelgelse og håndtering av spesielle virkeskvaliteter; «skogdag» på Susendal bygdesag. Tema: utnytting av spesielle virkeskvaliteter fra skog (mai 2016). 40 deltakere. Dagen startet på Susendalen Bygdesag for en kort innledning. Deretter bars det til skogs for å lære om virkeskvaliteter på gran. To graner ble felt og tatt med tilbake til saga, hvor disse ble skjært. I tillegg fikk forsamlingen se eksempler på ulike virkeskvaliteter fra sagas beholdning. For mer informasjon, se nyhetssak om arrangementet på Kystskogbruket.no: [«Skogdag» Susendal bygdesag](#)

- Kurs i bruk av spesielle virkeskvaliteter for båtbygging, 15 deltakere (30.sept.- 1. oktober 2016). For mer informasjon om innhold og gjennomføring, se her.
- 2-dagers kurs i bruk av spesielle virkeskvaliteter ved vindusrestaurering, 14 deltakere (26.-28. jan 2017). Ekstern finansiering fra Kulturminnefondet søkt ut for innleie av fagkompetanse. For mer informasjon, se vedlagte rapport fra kurset.

- [Kurs i materialutnyttelse for bygdesager](#) (to 2-dagers samlinger) (16.-17. mars og 6.-7. april 2017) gjennomført i samarbeid med prosjektet Tradisjonshandverk i Trøndelag. 4 deltakere fra Nordland.
- Kurs i bruk av app for kartfesting av spesielle virkeskvaliteter gjennomført i samarbeid med svenskepartnere 13. november, [se invitasjon her](#).

Studieturer

- Studietur til Östersund – tema spesielle virkeskvaliteter fra skogen knyttet til restaurering/bygningsvern. 6 deltakere fra Nordland (oktober 2016). Gode tilbakemeldinger totalt sett, med interessante erfaringer fra materialforvaltning fra svenske forhold, men for mye fokus på museumsmessige spørsmål på deler av programmet.
- [Studietur til Innherred](#) gjennomført 7.-8- sept. 2017. Tema «Materialbruk og bygningsvern – erfaringer og potensiale». Målgruppa beslutningstakere, bygdesageiere og bygningshåndverkere. 8 deltakere, svært gode tilbakemeldinger på faglig innhold og nettverksbygging.

Byantikvar Tove Norgård i Levanger kommune.

Torbjørn Prytz, en av de fremst kunnskapsbærerne knyttet til spesielle virkeskvaliteter fra skogen.

Sluttseminar

- Sluttseminar: gjennomført 1.-2. november. Programmet første dag var knyttet til avslutning for prosjektet, med tema spesielle virkeskvaliteter, virkestilgang og tradisjonshandverk, dag to hadde tema ny og gammel bruk av tre knyttet opp mot Bygningsvernssenter i Vefsn.
- 53 deltakere på første dag og 56 deltakere på seminarets andre dag.
- Svært gode tilbakemeldinger både underveis og i etterkant. Klare tilbakemeldinger om behov for en arena for nettverks, kompetansebygging og erfaringsutveksling.
- For mer informasjon med lenker til foredrag, se nyhetssak på Kystskogbruket.no [her](#).

Økonomi i prosjektet

På grunn av stor interesse for å gjennomføre kurs og andre aktiviteter i prosjektet, har det vært nødvendig å hente inn ekstra finansiering for å dekke utgifter knytte til noen av aktivitetene. Både Kulturminnefondet, Tredriver, Helgeland Museum og Vefsn kommune har bidratt. I tillegg har deltakeravgift vært nødvendig for noen av tiltakene. Arbeidet med oppfølgingsprosjekt har medført noe mer tid på prosjektledelse, i tillegg til ekstra utgifter til prosjektledelse da noen av aktivitetene måtte avlyses i første runde og arrangeres på nytt. Underskudd knyttet til overforbruk på budsjettpost prosjektledelse i prosjektet vil dekkes av skogpådriverprosjektet og Skognæringa Kyst.

Prosjektregnskap

Kostnader , alle beløp i kroner	Budsjett	Egeninnsats	Regnskap		Egeninnsats
Prosjektleder	300 000		487 606		
Reisekostnader	50 000		50 161		
Møtekostnader prosjektgruppa	10 000		17 300		
Gjennomføring kursvirksomhet	100 000		63 525		
Kostnader knyttet til utvikling av APP, kjøp av tjenester	50 000		78 913		
Kjøp av ekstern kompetanse for kursgjennomføring	100 000		76 814		
Utvikling av APP fra UN, avd. Steinkjer, eget arbeid		50 000			-
Helgeland Museum, eget arbeid i prosjektet		50 000			67 200
TFoU prosjektaktivitet (eget arbeid)		50 000			68 400
Vefsna Regionalpark, eget arbeid i prosjektet		50 000			19 600
Skognæringa, egeninnsats verdikjedeaktører*		200 000			1 042 400
<u>Sum regnskap</u>	610 000	400 000	<u>774 319</u>		1 197 600

Inntekter , alle beløp i kroner	Budsjett	Egeninnsats	Regnskap	Til utbetaling	Egeninnsats
Kompetanseprosjektet i Kystskogbruket	200 000		-	200 000	
Nordland FK	200 000		150 000	50 000	
FM i Nordland	100 000		75 000	25 000	
Kommunene i regionen	60 000		15 000	45 000	
Helgeland museum	50 000		50 000		
Andre tilskudd for gjennomføring av seminar			45 000		
Deltakeravgift studietur og seminar			26 600		
Kulturminnefondet, støtte kursgjennomføring			20 000		
Svensk parts andel utviklingskostnader app				30 000	
Arbeid med oppfølging og videreføring av tiltak				20 000	
Helgeland museum, egeninnsats i prosjektet		50 000			67 200
Eget arbeid UN, avd. Steinkjer		50 000			0
TFoU (egeninnsats)		50 000			68 400
Vefsna Regionalpark, egeninnsats i prosjektet		50 000			19 600
Skognæringa, egeninnsats verdikjedeaktører		200 000			1 042 400
Sum	610 000	400 000	381 600	370 000	1 197 600
<u>Sum regnskap og rest til utbetaling</u>			<u>751 600</u>		
Differanse sum inntekter og utgifter, overforbruk i prosjektet			<u>22 719</u>		

- Beregning av egeninnsats, se vedlagte regneark.

Skognæringsforum Nordland takker for støtten, den har bidratt til at vi har fått satt i verk flere tiltak og aktiviteter som har bidratt til kompetansebygging og økt aktivitet i skognæringa i Nordland.